

Novi Matjažur

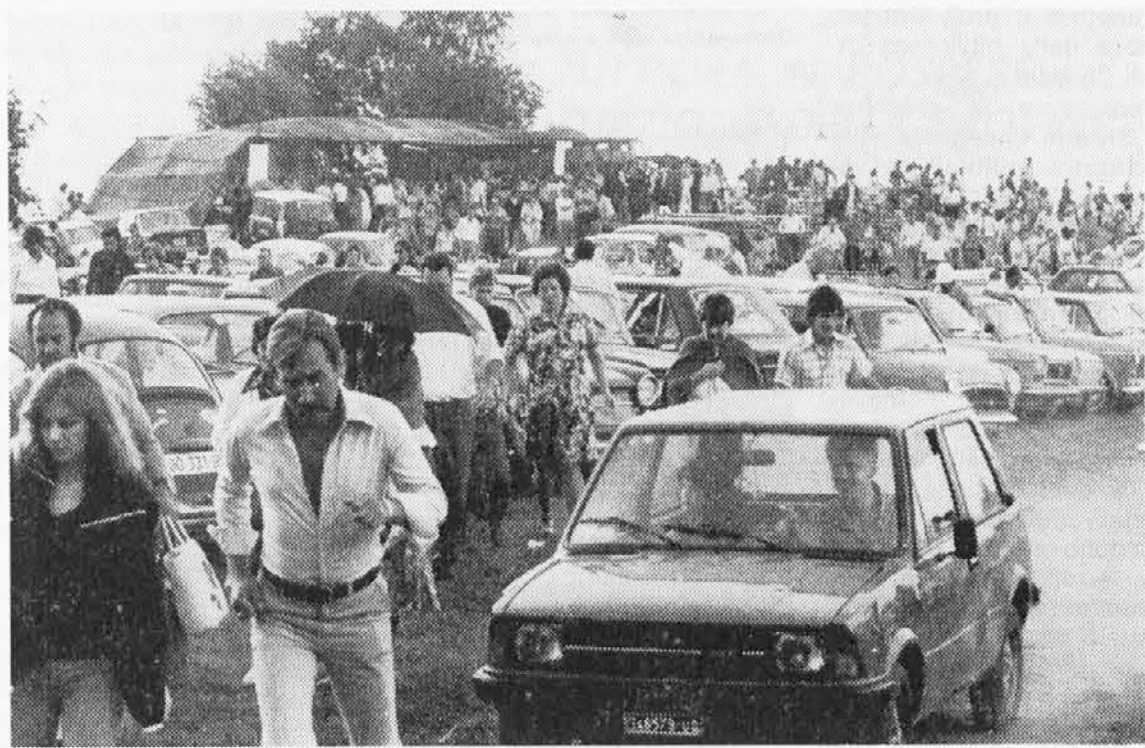
Leto V - Stev. 15 (111)
UREDNIŠTVO in UPRAVA
Čedad - Via B. De Rubeis 20
Tel. (0432) 71190
Poštni predal Čedad števil. 92
Casella postale Cividale n. 92

ČEDAD, 1.-15. avgusta
Autorizz. Tribun. di Trieste n. 450
Izdaja ZTT
Tiskarna R. Liberale - Čedad

Izhaja vsakih 15 dni
Posamezna številka 150 lir
NAROČNINA: Letna 3000 lir
Za inozemstvo: 3500 lir
Poštni tekoči račun za Italijo
Založništvo tržaškega tiska
Trst 11-5374

Odgovorni urednik: Izidor Predan
Quindicinale
Za SFRJ 40 ND - Ziro račun
50101-603-45361
- ADIT - DZS, 61000 Ljubljana,
Gradišče 10/II - Telefon 22-207

Sped. in abb. post. II gr./70
Poštnina plačana v gotovini
OGLASI: mm/st + IVA 14%
trgovski 100, legalni 200
finančno-upravni 150,
osmrtnice in zahvale 100,
mali oglasi 50 beseda

PRAZNIK EMIGRANTOV s sodelovanjem mesta Yverdon

V okviru praznovanja desetletnice obstoja Zveze beneških emigrantov spada tudi praznik emigranta, ki ga je Zveza organizirala v Čedadu, Bardu, v Corno di Rosazzo in v Grmeku, v soboto 22. in nedeljo 23. julija.

K uspehu praznika so znatno prispevale s svojim nastopom «majorettes» in godba na pihala iz Yverdon. S tem švicarskim mestom, kjer je delalo in še dela mnogo beneških Slovencev, ima Zveza izseljencev in Benečija vedno tejsnejše stike. Prijateljstvo med Benečijo in Yverdonom se je posebno utrdilo po 6. maju 1976. Tistega nesrečnega dne so bili na obisku v Yverdonu trije naši župani. Bili so v občinski palači, ko so se pod stropom lestenci zamajali. Do gor so slišali potres, ki je tako hudo prizadel našo deželo. Naši župani so takoj odpotovali, da bi pomagali nesrečnemu ljudstvu.

Kmalu za njimi je prišel solidarnostni telegram yverdonškega župana Duvoisina. V Yverdonu so takoj začeli zbirati med občani in našimi

izseljenci denar za pomoč potresnim krajem v Beneški Sloveniji. Meseca novembra 1976 je obiskala prizadeto dročje Benečije delegacija mesta Yverdon, katero je vodil župan Pierre Duvoisin. Ob tej priložnosti je delegacija izročila v Bardu ček nabrajanega denarja, ki je služil za popravilo zadruženega doma «Nova coop.». Župan Yverdon se je spet vrnil v Benečijo s svojimi sodelavci 27. maja letos. Udeležil se je svečani otvoritvi zadruga «Nova Coop.» v Bardu. Zdaj je švicarsko mesto poslalo med nas svoja ansambla, ki sta izvedla na raznih krajih Benečije svoj kulturni program, na prazniku emigranta. Uradno odprtje tega prvega poletnega praznika emigranta je bilo v soboto 22. julija popoldne na sedežu kulturnega društva «Ivan Trinko», v Čedadu. Kratek otvoritveni govor v francoščini, slovenščini in italijanščini je imel predsednik Zveze slovenskih emigrantov Luciano Feletig, emigrant, ki se je po dolgih letih emigracije spet vrnil v domače kraje.

Feletig je v svojem pozdravu poudaril, da se je prijateljska vez med Beneško Slovenijo in švicarskim mestom Yverdon utrdila ob bratski pomoči, ki so nam jo od tam nudili takoj po potresu. Stiki so se nato še nadaljevali in današnje srečanje je kronanje teh stikov in dobrega sodelovanja. Za Feletičem je pozdravil prisotne čedadski župan Giovanni del Basso, ki je čustveno orisal tragedijo emigranta, ki mora zapustiti lastni dom ter iti v svet povsakdanji kruh. Med pozdravi bi omenili tudi kratek po-

KAMENICA: VSE JE BILO PRIPRAVLJENO

Vse je bilo pripravljeno, vsi so prišli. Nobeden od pevskih zborov in ansamblov, ki bi morali nastopiti na Kamenici, ni manjkal.

Ze v soboto je prišlo precej naroda, kar je kazalo, da bo v nedeljo morje ljudi. Prišli in prihajali so od vseh krajev, ko je zagrmelo, potem pa začelo liti kot iz ška-fa, kot nalašč. Cel teden lepo vreme, v nedeljo, za Kamenico pa poplava! Dež je preprečil izvedbo bogatega kulturnega programa. Bilo je še slabše kot lansko leto. Več ljudem, bližnjih in tistih ki so prišli od daljnih krajev, smo videli solze v očeh. Najbolj so bili žalostni razumljivo, organizatorji in tisti, ki so se cel teden trudili, da so lepo pripravili vse strukture za 7. kulturno srečanje med sosednimi narodi. Dež je začel liti kmalu popoldne in ni prenehal do noči. Od vsega napovedanega, je bila samo

Sv. Maša, ki so jo darovali naši duhovniki, a tudi njem je vreme nagajalo.

Pri vsem tem se postavlja uprašanje, kaj bo s Kamenico v prihodnjih letih. Naši ljudje željo, da bi vztrajali in mi, kot kulturna društva, ne bomo prenehali, ne bomo obupali, ker se zavedamo kaj pomeni Kamenica za Benečijo. Nadaljevali bomo svoje poslanstvo, nadaljevali s prirejanjem kulturnega srečanja med sosednimi narodi. Morda bo interes narekoval, da bi to srečanje organizirali v centru, v dolini, ob takšnih strukturah, kjer se lahko vrši praznovanje in izvede kulturni program ob vsakem vremenu.

Udeležba beneških Slovencev v soboto zvečer je obetala, da bo letošnja Kamenica nekaj izrednega. Vse je mrgolelo ljudi. Z velikim zanimanjem so sledili kulturnemu programu, ki so ga izvedli

mali učenci glasbene šole Antona Biričiča. Potem so se vrteli na plešišču do pozne ure ob zvokih glasbe Narodne Klape.

Opolnoči je kres razsvetil vso Kamenico. Okrog njega so odmevale naše pesmi in naznanjale boljše dan, ki pa ni prišel.

USPEL SEMINAR ZA NAŠE EMIGRANTE

V torek 25. julija zjutraj se je v dijaškem domu Heraj Tito v Kopru začel tridnevni seminar Zveze slovenskih izseljencev iz Beneške Slovenije.

Udeležencev seminarja je trideset in predstavljajo emigrantske sekcije iz Lugana (Svica), Taminosa, Seraingia in Micherouxa (Belgija). Predsednik zveze Luciano Feletig je po pozdravnem nagovoru predstavil program seminarja in poudaril koristnost podobnih pobud glede na to, da je zveza angažirana v pripravah na redni kongres in sta zato nujno potrebni večja povezava in koordinacija med posameznimi sekcijami.

Udeležence je nato v imenu obalne SZDL pozdravil Apollinio Abram, ki je kot predstavnik italijanske skupnosti izrazil željo, da bi se Benečani na srečanju z italijansko skupnostjo kar najbližje spoznali z dvojezično stvarnostjo in položajem, v katerem živi in deluje italijanska narodnostna skupnost na obali.

Jutranje zasedanje je bilo namenjeno obravnavanju zgodovine Beneške Slovenije. Predsednik teritorialnega odbora SKGZ za videmsko pokrajino Viljem Černo je podal zgodovinsko

sliko razvoja Benečije od časov, ko je spadala pod okrilje Beneške republike do danes. Iz Černovega izvajanja je bilo razvidno, kako je beneško prebivalstvo prebrodilo različne faze narodnega in socialnega zapostavljanja, tako da si le iz poznavanja te preteklosti danes lahko tolmačimo razvoj narodne zavesti in velike korake naprej, ki jih je posebno v zadnjem obdobju naredilo. Poudaril je pomen dolgoletnega delovanja kulturnih društev, razmah popud na področju izobraževanja in javnega nastopanja v boju za doseg enakopravnosti. Sintezo tega prizadevanja vsebuje nedavno predstavljena lista o pravicah Slovencev iz videmske pokrajine, temeljni dokument, okrog katerega se zbira čedalje več privržencev. Velik napredek je potrdila tudi videmska konferenca o manjšinah, na kateri so beneški Slovenci nastopili kompaktno in organizirano ter tako izpodbili argumente vseh tistih sil, ki Benečanom še oporekajo narodno istovetnost.

V razpravi, ki je sledila referatu, so izseljenci izrazili nujnost, da se s primerno publikacijo seznanijo z lastno zgodovino vsi izseljenci, ki delujejo po sekcijah v Evropi. To bi brez dvoma pripomoglo, da se navežejo na lastne kraje in dobijo še več elana za nadaljnje delo.

Popoldanski del je obsegal razgovor o problemih Zveze izseljencev. Razpravo so vodili predsednik Feletig, tajnik Valentino Noacco in načelnik podružnice SLORI iz Čedada Ferruccio Clavara.

Udeleženci seminarja so obravnavali dopolnjeni tekst statuta zveze in sklenili naj o njem razpravljajo sekcije zato, da bo na podlagi pripomb predstavljen na 3. kongresu Zveze, ki bo predvidoma decembra v Čedadu. V zvezi s kongresom so emigranti razpravljali o organizacijskih vprašanjih, določili so delovni načrt in proučili možnosti bolj koordinirane prisotnosti sekcij-skih delegatov. Ob koncu je bila soglasno izražena želja po temeljitejšem informiranju med sekcijami in večji povezavi s centrom Zveze v Čedadu, zato da se utrdi enotna miselnost vseh izseljencev, ki se v sicer različnih pogojih borijo za skupne cilje.

Po zaključku popoldanskega zasedanja so se udeleženci seminarja odpeljali v turistično naselje Bernardin na večerjo ki jo je priredila tovarna motorjev.

Umrl je
PAVEL VI.
papež miru
in sprave

seg občinske svetovalke iz Yverdon Marylise Eternod, ki pa je žela mnogo odobravanja. Predstavniki švicarskega mesta in domačini so si nato izmenjali spominke diplome, še pred pozdravnimi govori je pevski zbor «Rečan» iz Les zapel nekaj narodnih pesmi, zakar so mu domačini in švicarski gostje burno zaploskali. Med prisotnimi na uradni svečanosti naj omenimo deželnega svetovalca Romana Specogna, ki je uradno zastopal tudi «Ente Friuli nel Mondo», župana iz Corno di Rosazzo, dr. Iginia Visintina, župana iz Sovodnj Petra Zuanello, pokrajinskega svetovalca Pavla Petričiča ter še vrsto italijanskih in slovenskih prosvetnih, političnih in kulturnih delavcev.

Po zaključku uradnega dela slovesnosti so «majorettes» in godba na pihala «L'Avenir» presenetile meščane Čedada. Priredili so mimohod po dveh glavnih ulicah Čedada, na trgu Paolo Diacono pa so improvizirali kratek koncert. Takoj je bilo na trgu vse mesto, pa tudi drugi ravedvedneži, ki so bili tisti dan po opravkih v Čedadu.

Iz Čedada so se Švicarji podali v Bardu, ker je bil najbolj pomemben del praznika emigrantov. V nedeljo predpoldne so «majorettes» z godbo «L'Avenir» nastopili v Corno di Rosazzo, popoldne pa na tradicionalni šagri v Klodiču. Povsod so jih naši ljudje lepo sprejeli in jim navdušeno ploskali.

ZAHVALA

Kulturna Društva in Zveza emigrantov iz Beneške Slovenije se zahvljujejo vsem sodelavcem, ansamblom, pevskim zborom, predstavnikom raznih političnih komponent, občinskim, pokrajinskim in deželnim svetovalcem, ki so dali svoj pristanek sedmemu kulturnemu srečanju na Kamenici.

Posebno se zahvaljujejo karabinirski postaji v Sv. Lenartu in karabinirjem, ki jih je vodil apunat Casanova Giovanni, ko so na primeren način izvajali službo javnega reda, kljub slabemu vremenu.

RINGRAZIAMENTI

I Circoli di Cultura e l'Unione degli Emigranti della Slavia Friulana - Benečija, ringraziano i collaboratori, i complessi, i cori, i rappresentanti delle varie componenti politiche, i consiglieri comunali, provinciali e regionali che hanno dato la loro adesione al settimo incontro culturale di Kamenica ed in modo particolare i carabinieri della stazione di San Leonardo che con l'appuntato Casanova Giovanni si sono prodigati a svolgere nel modo più appropriato il servizio d'ordine, nonostante l'inclemenza del tempo.

Mlade Benečanke, ki so se udeležile Seminarja slovenskega jezika, literature in kulture letos v Ljubljani

DISTRETTO SCOLASTICO DI CIVIDALE

Dopo l'elezione unitaria della giunta del distretto scolastico di Cividale, il Consiglio ha provveduto venerdì 28 luglio alla nomina delle cinque commissioni consultive e dei relativi coordinatori.

Per la prima commissione, che si occuperà dell'indagine sul territorio, è stato nominato coordinatore il dott. Clavora, dell'Istituto di ricerche sloveno (SLORI).

La seconda commissione, che tratterà le attività inter-

para ed extra-scolastiche, avrà per coordinatrice la prof. Bearzi.

Il prof. Nadalutti, invece, coordinerà la terza commissione che si occuperà della assistenza scolastica e della formazione professionale.

La quarta commissione, che avrà per coordinatore lo avvocato Picotti, studierà la medicina scolastica preventiva ed infine per la quinta, che avrà come tema la cultura e lo sport, è stato nominato coordinatore il prof. Pittioni, direttore della biblioteca civica di Cividale.

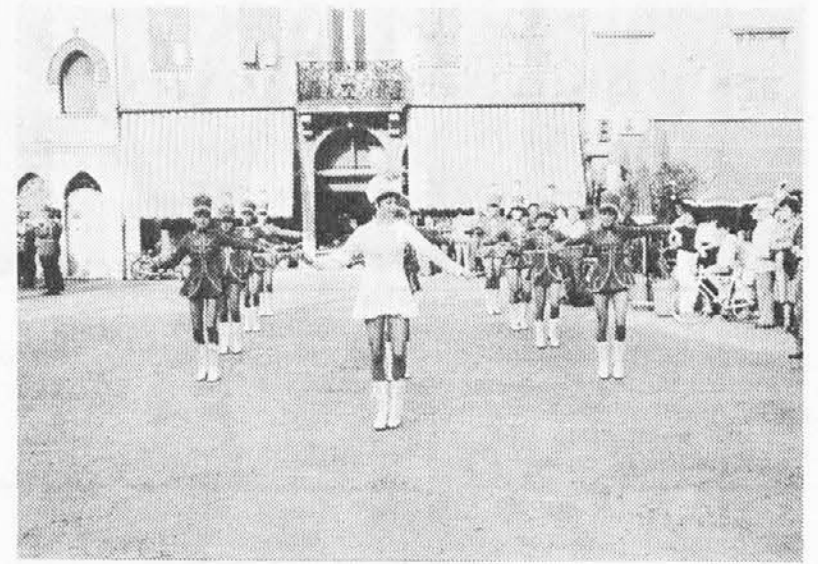
Interessante la presenza degli sloveni impegnati nelle associazioni culturali in varie commissioni, fra cui Aldo Clodig, direttore del «Beneško Gledališče» (Teatro della Benečija) nella seconda commissione e di Paolo Petricig, responsabile del Centro Studi Nediža nella seconda e nella quinta commissione.

Va messa in risalto comunque la democraticità e la unitarietà delle nomine, che rispondono ad un positivo rapporto operativo esistente nell'ambito del consiglio distrettuale scolastico di Cividale.

Con lo stesso spirito il consiglio distrettuale ha approvato la proposta di conferma delle iniziative di scuola popolare esistenti e la raccomandazione, proposta da Petricig, di dare la massima attenzione nel lavoro delle commissioni alle iniziative private e semi-private delle associazioni slovene delle Valli del Natisone: doposcuola, corsi serali di sloveno, iniziative musicali e corali, corsi per ragazzi, ecc. Per la cronaca elenchiamo qui sotto i nomi dei membri delle varie commissioni:

1. Battocletti R. Clavora, Stringher, Cernoia O., Nadalutti.
2. Petricig, Clavora, Di Croce, Clodig, Cernoia O., Predan (ex-sindaco di Stregna) e Bearzi.
3. Pascolini, Russo Nadalutti, Pittioni, Venuti R., Cendon.
4. Picotti, Colò Pascolini, Venuti R., Melissa C.
5. Rocco, Londero I., Marsu, Pittioni, Petricig, Degantuti.

S PRAZNIKA EMIGRANTA

«Majorettes» med svojim nastopom v Cedadu

Del publike na trgu «Paolo Diacono» v Cedadu med nastopom «Majorettes» in godbe «L'Avenir» iz Yverdona

14. SEMINAR SLOVENSKEGA JEZIKA

Tudi letos med slušatelji veliko Beneških Slovencev
Pohvalne besede lektorjev in predavateljev

Tudi letos se je 14. seminarja o slovenski kulturi, jeziku in književnosti na filozofski fakulteti v Ljubljani udeležilo veliko število slušateljev iz Beneške Slovenije. Tokrat so kulturna društva Benečije poslala v Ljubljano kvalificirano osebje, od katerega potem društva pričakujejo, da se bo polnokrvno vživelo v kulturno življenje Beneške Slovenije, predvsem pa, da bodo ti slušatelji pobudniki novih iniciativ za beneško mladino.

Poleg tega pa seveda ostaja osnovna funkcija seminarja spoznavanje slovenskega jezika. Benečani se v Ljubljani srečujejo z resnično stvarnostjo, v kateri živi slovenska družba, to stvarnost podoživljajo v prvi osebi, saj je Ljubljana mesto, ki je zelo aktivno, tako na gospodarskem, kot na kulturnem področju. V Ljubljani se morajo Benečani pogovarjati izključno v slovenski, kar še poglobi poznavanje jezika. Treba je reči, da so vsi slušatelji sledili predavanjem z velikim zanimanjem in resnostjo. O tem pričča tudi pričevanje predavateljice prof. Sonje Maver, ki nam je povedala, da je imela z Benečani veliko zadoščenja. Slušatelji iz Beneške Slovenije so bili razdeljeni v dve skupini, in sicer so v prvi skupini bili tisti, ki so se prvič udeležili seminarja, v drugi pa tisti, ki so bili na seminarju prisotni že več let, to je tudi primer Boža Zuanelle, ki si je na ljubljanskem seminarju pridobil že toliko znanja, da se

lahko bavi z različnimi vprašanji na zavidljivem nivoju.

Razveseljiva je tudi ugotovitev, da sta se na letošnji seminar prijavi tudi dva animatorja iz Režije.

Seminar v Ljubljani je bil tudi priložnost na različne pogovore, v katerih so prišla na dan mnoga vprašanja o sedanjem kulturnem trenutku v Benečiji, o novih možnostih dela, pa tudi o velikih težavah pri tem. Med temi težavami gre zlasti poudariti pomanjkanje kvalificiranih kadrov za poučevanje slovenskega jezika, ki pa bodo v bližnji bodočnosti neobhodno potrebni,

vsaj tedaj, ko bo italijanska vlada dovolila pouk v slovenski na šolah tistega dela Videmske pokrajine, kjer prebivajo Slovenci. V tem smislu bo treba preveriti vse možnosti, ki naj bi pripomogle k boljšemu poznavanju slovenskega jezika vseh mladih študentov, predvsem pa učiteljskih in njihovih diplomirancev. Treba bo tudi tesneje sodelovati z organizacijami iz matične domovine, ki naj poskrbe specifičen tečaj jezika za mladince iz Beneške Slovenije. O vseh teh vprašanjih bodo udeleženci seminarja gotovo še naprej razmišljali.

Vsodržavni šolski svet in jezikovne manjšine

V četrtek 6. julija 1978, je Vsodržavni svet za javno šolstvo ustanovil sedem «navpičnih» odborov, ki bodo v skladu z odlokom predsednika republike št. 416 iz leta 1974 in s pravilnikom sveta obravnavali vprašanja, ki se tičejo šol različnih vrst in stopenj. Medtem ko je delo vodoravnih odborov odvisno predvsem od ministrovih pobud, saj izreka mnenja o zadevah, ki jih predloži minister, naj bi navpični odbori po lastni uvidevnosti predlagali ministru ukrepe za izboljšave na posameznih področjih. Na šestem mestu med temi odbori je odbor za odnose med šolo in jezikovnimi manjšinami, katerega ustanovitev so trije zastopniki manjšinskih šol zahte-

vali že 7. septembra 1977. Vseh sedem navpičnih odborov se bo konstituiralo šele jeseni, ko se bo Vsodržavni šolski svet ponovno sestel in določil njihovo sestavo.

Vsodržavni šolski svet je na isti seji izglasoval mnenje o novih obrazcih osebnostnih listov za osnovne in nižje srednje šole, o novem programu latinščine za klasične gimnazije in liceje ter o programu in točkovanju za natečaj za nadzornike nižjih in višjih srednjih šol.

Ministrski odlok od 18-1-78, ki določa ozemljsko razporeditev teh nadzornikov, predvideva, da mora biti eden od treh nadzornikov za literarne predmete na nižji srednji šoli v deželi Furlaniji-Juljski krajini slovenskega jezika.

IZIDOR PREDAN:

Mali Tončič je branil svoj jezik

IV.

Nič več se ni čutil mož, kot gori pod Matajurjem, kadar je gnal kot gospodar napajat krave k domačemu koritu, nosil seno, steljo, drva ali kopal z materjo na njivi. Čisto majhen je bil in takšnega se je počutil Zelel si je le materine postelje, materinega naročja in varstva. Zelel si je prostran stva matajurskih travnikov, zraka domačih planin, šumenja zelenih gozdov, žuborenja domačih voda bistrih domačih studencev, mukanja domačih krav, kikirikanja petelinov, ki so ga zbujali zjutraj iz sladkega spanja, laježa psov, pre-

pevanja gorskih ptičev, vonja planinskih cvetlic, nedolžnega otroškega igranja z bratci in drugimi vaškimi otroki, domače pesmi naših vrlih fantov in deklet in spet materinega božanja, tolažbe, negovanja in varstva. Vse to ga je vabilo in vleкло gor. «Nazaj v planinski raj!» kot je pred tolikimi leti tako posrečeno napisal naš pesnik Simon Gregorčič.

Toda dom je daleč. Vse, kar si je želel, je daleč in skoraj nerealno, nedosegljivo. Realno je to: do mora tu sedaj, po

krivici, odsluževati strogi ukor, med štirimi zaprtimi stenami, med dušljivim zrakom, v sovražnem ozračju in okoli, med ljudmi, ki ga ne razumejo, ki ga zaničujejo in sovražijo. Sklenil je, da bo pobegnil.

Onstran ograje ki je bila zgrajena okrog zavoda stoji visoka, mogočna smreka. Njene dolge, košate veje segajo do oken drugega nadstropja, a njen vrh raste še naprej nad streho zavoda. Tončič odpre okno in stopi na okensko polico. Treba je bilo skočiti na debelo vejo, a to je bilo zelo nevarno. Če se ne posreči zgrabiti za vejo, se pade na tla in se gotovo ubije. Lotila se ga je mrščavica, a le za hip Spomnil se je na razjarjen, sovražen obraz vzgojitelja, ko ga je vlekel za uho. Srd in obup sta premagala mrščavico in strah. Skočil je kot neverica in naenkrat se je znašel na debeli, košati smrekovi veji. Trdo se je oprjel,

kajti zanj je pomenila rešitev. Splezal je do debla, nato pa od veje do veje navzdol. Ko je prišel do zadnje veje, je ostalo pod njim golo, gladko brezvejno deblo in do tal je bilo še precej. Toda ni zgubil poguma. Z nogami in rokami se je oklenil debla kakor mačka in se počasi spuščal navzdol.

Kmalu je bil na tleh. Mrščilo se je. Pogledal je vse okoli. Ko je bil prepričan, da ga nihče ne vidi, jo je urezal po njivah do bližnje ceste, nato čez travnike v brda, v smeri doma. Tekel je hitro, kar so ga mogle nesti noge. Tema se je vedno bolj gostila. Zmeraj manj je videl, ni pa čutil ne utrujenosti ne lakote. Misli je samo na to, kaj bo rekel doma in kako bo opravičil pobeg. Hodil je ure in ure po neznanem svetu, po neznanih travnikih. Gledal je samo proti vrhu Matajurja. Matajur je bil njegov vodnik, njegova razgledna točka. Zdelo se mu je,

da je še bolj visok kot prej, še bolj mogočen. Gledal je gor proti njemu z nekim globokim, nedopovedljivim spoštovanjem. In res, ta naš največji hrib, katerega vrh se ponosno vzpenja proti nebu, krajuje že od pamtveka nad vso našo deželo in se ni nič spremenil v tisoč letih. Koliko gorja in trpljenja je videl pod svojim vznožjem in v deželi, nad katero kraljuje kot star oče. Tod mimo so divjale vojne, lakota, kuga in druge bolezni. S svojim vrhom je videl nešteto poplav, udorov in navalov raznih plemen s Severa v zgodovini preseljevanja narodov. Legenda in ljudske pripovedke pravijo, da je šel tod mimo kralj Atila s svojimi Huni, ko je razjarjen razdejal mesto Oglej, ker ni mogel do živga naša lepi kraljici Vidi v Landarski jami. Pripovedujejo, da je razdejal tudi našo deželo in jo pahnil v tako strašno lakoto, da se ni

sedem let oglašil petelin za naših tleh. Tod je šla vojska kralja Alboina, Gotov in Ostrogotov, od Langobardov pa do avstrijske in Napoleoneove vojske. V zadnji svetovni vojni pa je bil Matajur napojen še s krvjo številnih slovenskih partizanov. In Matajur je vse to videl in prenašal. Ostal pa je takšen, kakršen je bil zmeraj v naši tisočletni zgodovini. Naš varuh in oče vseh beneških hribov. Mi smo mu hvaležni. Pred tisočletimi nevarnostmi je ohranil svoje ljudstvo. Po njegovem pobočju še odmeva naša pesem in bo, dokler bo on štrlel s svojo mogočnostjo proti nebu. Poleg tega nas varuje pred nevihtami in hladnimi, silovitimi vzhodnimi vetrovi.

Gor pod varstvo tega naše mogočnega očaka je tekla naš Tončič s skromno, a hkrati veliko željo, da bi živel pod mirnim matajurskim rajem.

(Nadaljevanje prihodnjič)

SV. LENART Sestanek šolskega sveta

V petek, 7. julija, se je v St. Lenartu sestel šolski okoliš. Prisotni so razpravljali predvsem o urniku otroških vrtcev, ki so prišli pod državno oskrbo (prej so bili pod oskrbo ustanove O.N. A.I.R.C.). Nova uprava omogoča, da se izbereta začetek in količina šolskih ur. Zato se je šolskemu okolišu zdelo potrebno da vsaka šola zbere svet staršev in določi urnik, ki ga bodo potrdili v mejah možnosti na prihodnji seji. Na seji se je potem govorilo še o šolski podpori, ki jo dajejo šolski patronati in ki, kljub temu, da izginjajo, dobivajo od dežele podporo. Sami svet patronatov so v težavah, ko je potrebno omenjene podpore ut-

pravljati, saj nimajo jasnih navodil. Zato so na seji sklenili, naj se ustanovi mešani odbor, ki ga bodo sestavljali odborniki šolskega okoliša in patronata in ki naj upravlja omenjene podpore. Upravljanje je pogojeno od tega, da sprejmejo patronat občine St. Lenart, Srednje, Dreka in Grmek.

Med drugim je didaktični ravnatelj Bergomas javil, da bo šola v Kravarju služila poletni koloniji za otroke iz Porpeta, govoril je še o poletni koloniji namenjeni otrokom društva St. Lenarta, ki bo v Čeplešiču, za kolonijo je dala podporo dežela. Šolski okoliš je tudi odobril izdatke, ki jih je imel do danes.

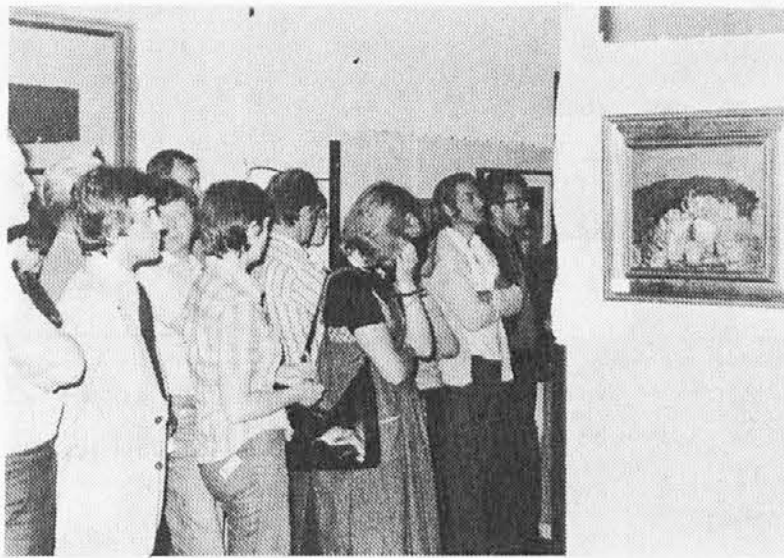
Mostra d'Arte a Clodig

Il sindaco del comune di Grimacco, ing. Bonini, ha espresso la propria ammirazione per l'iniziativa intrapresa dall'Associazione Artisti della Benečija (Društvo Beneških Likovnih Umetnikov) con l'allestimento di una grande mostra a Clodig. Un plauso speciale ha rivolto allo scultore Vogrig, presidente dell'associazione, che ha sacrificato non poco tempo per la riuscita dell'esposizione, che è ospitata nell'edificio scolastico.

In apertura lo stesso Vogrig aveva illustrato il significato che potrà avere in futuro una partecipazione così vasta di artisti alla vita culturale delle Valli del Natisone e della Benečija.

Anche Amedeo Vuch, giovane vice-presidente, pittore lui stesso, ha ribadito analoghi concetti, chiedendo a tutti gli artisti un impegno attivo e l'appoggio delle varie amministrazioni locali.

Alla mostra, che viene visitata da moltissima gente, soprattutto nel corso dei festeggiamenti di S. Giacomo, hanno aderito una ventina di artisti, più o meno noti al pubblico, tutti però desiderosi di maturare le proprie intuizioni e le capacità. Lo stesso noto pittore friulano Tavagnacco, che era fra i visitatori della mostra, si è espresso in termini lusinghieri per diverse opere, fra cui quelle di Vogrig (un quadro con case), Carlig (un paesaggio marino), Pasquae Zuanella (le icone russe) e di Lorretta Dorbolò (scene naïf).

Med ogledom kolektivne razstave beneških likovnih umetnikov v osnovni šoli v Klodiču

TUTT'ORA IN SOSPELO LA SITUAZIONE DELLA PROVINCIA

Con l'elezione al Consiglio regionale del Presidente della Provincia, avv. Vinicio Turello (DC), e del vice-presidente, prof. Carlo Vespasiano (PSDI), si è aperto anche a Udine il problema della giunta provinciale. Tanto più interessante è il problema se si tiene conto che l'assessore ai trasporti, Comini (MF) è da lungo tempo dimissionario.

Nell'ultima seduta dai banchi dell'opposizione di sinistra sono state formulate pesanti critiche alla maggioranza, culminate con l'abbandono dell'aula del PCI e del PSI al momento della votazione del rappresentante della Provincia nell'università di Udine.

Senza il minimo accenno di consultazione e di accordo fra i capi-gruppo, come imporrebbero precedenti ordini del giorno, la giunta ha voluto presentare proprio il vice-presidente Vespasiano, che assieme a Turello dovrà quanto prima abbandonare il seggio ad Udine per quello

di Trieste. Fino a questo momento, hanno detto Contin e Tiburzio, si può solo dire che l'atteggiamento di Turello e Vespasiano non fa che ritardare il necessario chiarimento nella giunta provinciale, rendendo difficile quella soluzione politica unitaria che è richiesta dall'evoluzione dei fatti e delle esigenze del Friuli.

Ben diverso l'atteggiamento del consigliere Simsig (PCI), hanno fatto notare nel loro intervento, che ha adempiuto al suo dovere di dimettersi dal consiglio provinciale per occupare il posto alla Regione, dove è stato eletto.

Riprendendo gli argomenti in tono polemico, Turello ha detto che egli rispetterà le scadenze di legge per le sue dimissioni, negando di voler impedire artificiosamente la nomina dei nuovi assessori e del nuovo presidente, affermando che non esistono problemi circa la solidità della maggioranza.

Lingua e cultura delle classi subalterne

UNA TAVOLA ROTONDA ALLA FESTA DELL'UNITA' A CIVIDALE

Nei giorni 21, 22, 23, 24 luglio, a Cividale, nel parco comunale della villa Di Leonardo, si è svolta la festa dell'Unità che, come sempre, è stata caratterizzata da serate culturali, dove si sono incontrati vari complessi folkloristici e teatrali. Nello scenario dell'immenso parco, facevano spicco gli stands dei libri e dell'artigianato orientale che fanno della festa dell'Unità un incontro di popolo, di lavoratori, di militari che, oltre a passare qualche ora di svago, possono incontrarsi, discutere, parlare dei vari problemi.

Domenica sera c'è stato l'intervento dell'on. Mario Lizzero che ha illustrato il nuovo modo di essere del P. C. I. nella realtà italiana.

Presso la Società Operaria, sempre nell'ambito della festa dell'Unità, si è tenuta una tavola rotonda sulla lingua e cultura delle classi subalterne: problemi politico-linguistici delle minoranze etnicolinguistiche friulane e slovene.

Sono intervenuti i seguenti relatori: ing. Giorgio Cavallo neo-consigliere regionale, dott. Ferruccio Clavara direttore dell'Istituto Sloveno di Ricerca, con sede a Cividale, lo storico saggista Tito Maniaco, presiede l'incontro il prof. Domenico Pittioni.

Il dibattito viene introdotto dal moderatore prof. Pittioni, sulla funzione che dovrebbero assumere le classi subalterne ed emarginate, nella ristrutturazione culturale della società e della incidenza che le minoranze linguistiche dovrebbero assumere nella formazione di prospettive nuove aperte a con-

fronti fra culture diverse, ma complementari per la soluzione di medesimi problemi. Lo sviluppo socio-economico determina nella coscienza degli abitanti di un territorio un nuovo modo di concepire la realtà e la cultura, in rapporto alla loro peculiare immagine, sia come individuo che come collettività o gruppo etnico.

Il Consigliere regionale ing. Cavallo, ha tratteggiato il processo storico della minoranza friulana e delle elaborazioni di tematiche nuove, in modo particolare da alcune avanguardie che osservano con occhio critico il cambiamento strutturale che l'economia friulana, inserita nel contesto europeo sta effettuando, tramite l'intervento delle multinazionali che determinano cambiamenti notevoli sul territorio e sulla realtà culturale del Friuli.

Il dott. Clavara, nel suo intervento, ha voluto puntualizzare la situazione in cui si trovano le classi subalterne ed emarginate come i lavoratori, i disoccupati, gli anziani, le donne e la loro volontà di affacciarsi al potere per contare di più e per meglio determinare le scelte politiche economiche e quindi culturali. La minoranza slovena della nostra regione ed in modo particolare quella che abita nella provincia di Udine, si trova in questa situazione di disagio e di emarginazione, dovuta ad una forte emigrazione e a certe scelte economiche che ne hanno determinato una lenta ma costante agonia. E' necessario, a detta del dott. Clavara, ricostruire il tessuto socio economico, ridare

fiducia agli Sloveni della provincia di Udine, perché da essi possa venire quella presa di coscienza che li porti a svolgere quel ruolo particolare di cerniera fra il Friuli e la Slovenia. Il potere pubblico, ed in questo caso la regione, non devono far altro che assecondare tale volontà di emancipazione economica e culturale.

Infine il saggista e storico Tito Maniaco ha voluto sottolineare la situazione culturale in cui si trova la classe operaia nella nostra regione che deve opporsi con tutte le sue forze ad ogni tentativo di smembramento, voluto da certe frange della borghesia sia friulana che triestina. E' necessario potenziare quelle strutture di base a larga partecipazione popolare, che determinano la soluzione di reali problemi che coinvolgono il modo di essere delle classi lavoratrici che fanno la storia, ma non la determinano. E' importante che le organizzazioni della classe operaia diano risposte chiare a tali problemi, onde favorire lo sviluppo e l'inserimento nel tessuto della nostra regione di fermenti nuovi forse più democratici e partecipativi. Le classi subalterne ed emarginate a detta di Maniaco, stanno rispondendo a questi problemi forse in modo ancora confuso ed equivoco, con spinte campanilistiche e settoriali, contro un certo malessere che non viene da ignote fonti, lontane e senza volto, ma dal potere che si è cristallizzato nelle sue forme e nei suoi apparati in questi ultimi trent'anni.

PIŠE PETAR MATAJURAC

Uoharna teta

Commemorati i partigiani carnici

A cura dell'A.N.P.I., dell'A.P.O., della Comunità Montana della Carnia, domenica 23 luglio con austere cerimonie sono stati ricordati quanti, per la causa della libertà e della democrazia, caddero in Carnia nella lotta contro i nazisti, contro fascisti e contro mercenari cosacchi.

Alle cerimonie, che si sono svolte alle ore 10 a Sutrio e alle 11 a Paluzza, sono intervenute le autorità comunali di tutta la zona, con i gonfalonieri, il presidente della Comunità Montana dott. C.A. Mainardis, reparti di rappresentanza dell'Esercito Italiano, le associazioni della Resistenza e quelle combattentistiche con il medagliere e con le bandiere, partigiani della Carnia e di tutto il Friuli, democratici - donne e uomini - di tutte le età; era presente la nuova banda di Orzano diretta dal maestro G. Pontoni.

E' stata scelta la data della quarta domenica di luglio proprio perché non vengano dimenticati gli episodi di gloriosi e tragici che — in tutta la Carnia e in particolare nell'alta valle del But — caratterizzarono il luglio di trentaquattro anni fa.

Infatti la gente carnica osò dopo l'8 settembre 1943 lanciare una intrepida sfida all'occupatore nazista e al suo alleato fascista: nel cuore dell'Adriatisches Küstenland, di fatto già annesso al Terzo Reich, doveva essere realizzata la Zona Libera della Carnia, lembo indipendente di Patria Italiana con un governo democratico formato da civili.

Così con una lotta continua, eroica, tenace le brigate carniche «Garibaldi» e «Osoppo» - con l'incondizionato appoggio delle popolazioni locali - riuscirono a liberare un'estensione di 3.000 chilometri quadrati. Dalla Zona Libera della Carnia, che per un certo tratto confinava addirittura con il territorio del Terzo Reich, le brigate carniche - uniche fra tutte le formazioni partigiane italiane - portarono l'offensiva militare oltre le Alpi colpendo il nemico nella sua terra.

La costituzione e la difesa, da parte dei partigiani, della Zona Libera della Carnia, dal luglio allo ottobre 1944 costrinse l'occupatore

a distogliere numerosi e agguerriti reparti di combattimento dai vari fronti operativi, ad impiegare nella repressione orde di mercenari cui la Carnia era stata promessa come terra di conquista; ciò fu pagato a caro prezzo: 3.500 caduti tra partigiani e civili, migliaia di deportati, efferati eccidi, incendi di interi paesi, saccheggi, disumane rappresaglie. La gente carnica resistette anche quando - riacquisito il territorio a valle dai tedeschi e dai fascisti - i reparti partigiani tornarono

alla guerriglia fino alla gloriosa insurrezione di primavera che in Carnia si poté considerare vittoriosa solo il 10 maggio 1945.

Durante le due cerimonie hanno preso la parola i Signori Angelo Nodale e Giacinto Lazzara, Sindaci rispettivamente di Sutrio e di Paluzza, nonché il prof. Sergio Maleron, nel primo Centro, e il Segretario generale dell'A.N.P.I. prof. Giulio Mazzon, oratore designato dal Comitato Nazionale della stessa associazione, a Paluzza.

S. LEONARDO

Riunione del Consiglio di Circolo

Venerdì 7 luglio alle ore 18 si è riunito il Consiglio di Circolo di S. Leonardo.

Si è discusso in particolare modo dell'orario delle scuole materne, dove, dopo il passaggio della gestione dall'ONAIR allo Stato si può scegliere più possibilità di durata e di inizio delle ore di lezione.

Al Consiglio è parso opportuno che ogni scuola convochi l'assemblea dei genitori e scelga in quella riunione l'orario che poi verrà rettificato, nei limiti del possibile, nella prossima riunione.

Si è parlato poi dell'assistenza scolastica tutt'ora gestita dai patronati scolastici, i quali, pur essendo in via di estinzione, continuano a ricevere finanziamenti soprattutto dalla Regione F.V.G. Gli stessi Consigli di patronato si trovano in difficoltà nel gestire detti fondi per man-

canza di una direttiva precisa, pertanto si è deciso di creare un comitato misto tra i consiglieri di Circolo e di Patronato per una gestione in comune di tutti i fondi dati per l'assistenza.

Questa gestione è condizionata all'accettazione da parte dei Consigli di Patronato dei quattro comuni.

Ci sono state pure delle comunicazioni da parte del direttore didattico sig. Bergomas circa la concessione della scuola di Cravero per una colonia estiva per i ragazzi di Porpetto ed una nuova iniziativa per una colonia estiva per i ragazzi di S. Leonardo da farsi a Cepletischis con il finanziamento della Regione F. V. G.

Il Consiglio ha preso atto ed è poi passato alle normali approvazioni delle delibere della giunta sulle spese sostenute sino ad oggi.

Na Brjegu pri Dreki je živjela enkrat adna zlo uoharna teta.

Zbierala je denar in ga skranjuvala, kakor bi muorla za zmjeraj živjet. Petjarji an drugi rjeveži se njeso otasčal par nji. Zbrala je bla že no lepo «hlačo» denarja, ko so povabil šuoštarka djelat u hišo. Takrat je bla navada da so buj premožne družina najele u zornado kar u hišo šuoštarka, žnidarja, škinjo, ku sada zidarja in mizarja. Najeti mojstar je jedu in spau u družini in takuo je tudi naš šuoštar pri teti na Brjegu. Takuo je njekega po letnega večera šu spat na svišla.

Uoharna teta se ni zmenila zanj. Al se je nanj pozabila, al pa je mislila da spi. Ozdignila je njeke skrivne urata od peči, ki ni obedan vjedu zanje. V voltno peči je spuštala puno «hlačo» denarja, zaparla urata, ki so ble narete kot žlemparh, se usedla z ritjo na pokrito voltno in rekla: «S telim ključem si bluo zaparto in s telim ključem boš muorlo bit odparto».

Šuoštar je use tuole videu in slišu, ker je debelo gledu skuoze špranjo od poda. Za puomnu se je «obred» in besede. Kadar je teta umarla, je šuoštar vjedu za «ključ». Njeko nuoč, ko je luna lepuo sijala in ko so usi spali, je šuoštar paršu u hišo ranjke uoharne tete. Šeu je narauno do peči. Usednu se je parbližno tam, kjer se mu je zdjelo, da je voltna in da muorlo bit skrivne urata. Lepuo so je usednu, partisnu z ritjo

in je jau: «S telim ključem si bluo zaparto in s telim ključem se muoraš odprjet».

Nič se ni odparlo. Šuoštar je še partisnu an pocingu z ritjo. Nič. Le sede se je pomaknu za pu metra in ponoviu besjede. Nič. Poguzdov se je za druge pu metra na peči naprej in spet ponoviu besjede: «S telim ključem si bluo zaparto in s telim ključem se muoraš odprjet!» Ko je biu že ubupan, da ne bo nič, je začu, da je zarapotalo rod njim: kljuk, kljuk, kljuk. Odparle so se skrivne urata. Skor usak človek bi se biu prestrašu in uteku, a šuoštar je biu zlosarčan, poleg tega pa ga je skarbeu denar. Pogledu je u jamo in zgledu tri «hlačo» zlatinkov. Zvestuo jih popade in gre hitro z njimi podu do vrat. Tedaj začuje: «Ključ, ključ, ključ!».

«A ja, pozabu sam se zapriet, imaš račun!» reče buš sam sebe kot neznanemu glasu.

«Pa kaj bi zaperju, saj sada je prazna jama», je pomislju.

«Ključ, ključ, ključ» se spet oglasi neznan glas.

«Pa naj bo, saj za tarkaj denarja se splača zamuditi še no malo,» je jau an se spet parbližu do peči. Usednu se je na jamo in ponoviu: «S telim ključem si bluo odparto in s telim ključem bodi zaparto!» «Ah, takuo je prav,» spet zazvoni neznan glas.

«Ma kduo si ti, ki motiš ponočni miar in mene par djelu?» upraša buj začuden ku postrašen šuoštar.

«Jaz sem uoharna teta. Ti

si srečan, ki si ušafu denar in srečna sem tudi jaz, saj si rješuo moju duško. Čebni ne biu ti odnesu tega denarja, bi ga bla muorla hoditi tle varvat do sodnega dne», je slišu odgovor, poile pa je nastala grobna tišina. Šuoštar jo je hitro popihu iz hiše in odnesu denar domov.

Drugi dan je šu u cierku in plaču za ranjko teto dve Sv. Maše. Zastopit pa muorte, da ni šu u domačo cierku, da bi ga ne uprašu gospod famoštar, zakaj plačuje Sv. Maše za ženo, ki mu ni žlah-ta. Šu jih je plačjavat na Staro Goro. Kadar se je vračju pruoti domu, je premišljavu, kaj naj napravi z denarjam. Pogruntu je, da djelat šuoštar med buozimi ljudmi, se ne splača, ker se največkrat djela samuo za «Bohlon».

Odloču se je, da ukupi sviet in bo obdelavu grunt in takuo je tudi naredu. Ukupu je narbuojš svjet in ne malo. Ljudje so se uprašal, od kod denar.

Potle se je razglasila novica, da mu ga je zapustu stric u Ameriki, pa ni bluo rjes, saj kadar je šuoštarjev stric umaru dol u novem svietu, so mu muorli parjatelji zbrat za trugo in križ, ker je biu u življenju use zapiu.

Kajne, dragi brauci, da bi radi viedel, kduo je biu tale šuoštar? Škoda, da ne morem uslišat vaše želje. Šlo je mimo že tarkaj cafta, da sem pozabu njega ime.

Vas pozdravja vaš Petar Matajurac

KAJ SE JE ZGODILO PO NAŠIH DOLINAH

GRMEK

Sv. Jakob par Hloč je tudi ljetos zbral puno judi od usih kraju iz Benečije in Furlanije.

Od sparvič je parielo, da je ku tih liet, an semjam brez velikih novic, pripravien buj za na zgubit nava-de, ku za dat judem no zornado veselo, z novim načinam.

U soboto je bil ples, vino, gubanca, klobasica, pa so tu-di odparli razstavo Beneških Likovnih Umetnikov iz Benečije. Na razstavi so parnesli njih diela stari in novi beneški likovniki (artisti) in judje so lepua sparieli tole iniciativo, ku so se zbrali u velikem številu oku naših umetnikov in puno jih častili za njih dielo.

Vič ku kajšan je muoru priznat, da tele diela nieso nič slaviš ku tiste, ki se morejo videt drugod po sviete in da imajo naši «pittori», tudi brez obednih šual, puno fantazije in še vič dobre voje za dat no roko naši kulturi.

Na nedjejo so začel že zguoda po Hloču letat fantje in dekleta z use Benečije, ki so se pripravjal za «Marciolongo».

Maloman use vasi z naše občine so za an par ur oživiele, kadar so pasoval «marciatori» an marskajšan od njih je parvič vidu našo dolino, po tistih ljepih kotah, koder so mu storli pasat.

Parvi nazaj u Hločje je paršu Carlig Michele iz Svetega Lenarta, ki pa je muoru iti ku strjela in brez se previč ogledovat, kjer je študieru na kopo in panceto, ki ga je čakala na «tra-guardu».

A popudan pa «majorettes» iz Yverдона, tale je bla velika novica in že kako uro prej ku so paršle, jih je že puno judi čakalo po vasi.

Pridne dekleta iz Yverдона so rade razveselile senjam, an pridna Banda je pa zbudila use. Judje so se zbral oku njih in veliko pluskal na roke.

Naš šindak je pozdraveu goste u imenu usjah Benečanov in jim je jau, da se trošta, da ponesejo damu an ljep spomin od Benečije, kot naši judje se bojo zmisel na njih gostovanje za naš senjam.

Vičer se je končala s plesam, pa veselje nje mankalo po usi vasi, kjer u usakim piču je bil kajšan dobar za piet naše navadne narodne pjesmi.

A.C.

Puojska cjesta iz Seuca do topolovškega malna

Deželno odborništvo za kmetijstvo (Assessorato regionale dell'Agricoltura) je dalo našemu komunu 90 milijonu lir za zgraditev puojske cjeste, ki bo šla iz Seuca do topolovškega malna. Ta cjesta bo valorizirala puoje, hosti in senožeta in pride gor, kjer imajo prestavo use topolovške kooperative. Djelo je uzeu u apalt Rugero Macor iz Tavorjane.

Cesta do Sv. Martina

Na Kvatarinco, praznik, ki je na Sv. Martinu trečjo nedeljo septembra, bojo imjeli avtomobilisti prijeto presenečenje: lahko se bojo peljali skoraj do varha Sv. Martina (950 m).

Grmiški komun postraja s kantirjam staro sudaško cesto. Od parve uejske do sada so na nji zrasle velika drevesa, na mestih so jo zasuli tudi plazovi. Sada s pakero odstranjujejo plazove in drevesa na cesti, s kamionom pa vozijo nanjo gramoz (glerjo). Škoda, da ne bojo ceste odparli čisto do varha, od koder je ljep razgled na use strani. Gor je ljep kraj, kamor bi lahko paršlo puno turistu, pa ne samuo tuo.

Z očejeno cesto do varha Sv. Martina bi valorizirali senožeta in hosti, ki jih imajo gor naši kumetje. Al se lahko troštamo, da bo ušafu komun kje denar, da bi očistili cesto do varha tega našega ljepega brega?

SREDNJE

SREDNJE

Zmjeraj vič turistu

U naše ljepe kraje parhaja zmjeraj vič turistu, ne samuo tistih, ki pridejo na izlet ob nedeljah in praznikih, pač pa tudi tajšni, ki se ustavijo.

Hotel «Belvedere» u Dolenjem Tarbju je zmjeraj pun juških gostov. Tu pa jih ne privlačuje samuo lepota kraja, pač pa tudi dobre domače specialitete, ki jih znajo djelat u hotelu.

Ce bi ble napravjene primerne strukture po useh naših dolinah, bi turisti preplavali našo dešelo. Parhajali bi h nam tajšni, ki ostanejo vič dni, tajšni ki njeki pustijo in ne samuo tajšni, ki ob nedeljah samuo odnašajo iz naših dolin, kar jim pride pod roke.

Fašistični mazači spet na djelu na Kamenici

Par dni pred našim velikim praznikom na Kamenici so fašistični mazači spet pomazali spominski kamen, ki so ga postavila kulturna društva iz Benečije.

Do njih, ki so nestrpni do usake kulture in se ravnaajo po zakonu jungle, se človek ne vje kuo obnašat: al naj jih da karabinirjem na roke, al pa naj reče: «Buog, ne zamjerim, saj ne vedo kaj djelajo!».

U soboto 8. julija sta se poročila Qualizza Gianna iz Police in Simaz Bruno iz Sv. Lenarta. Ona je stara 21 liet, on 27 liet.

Umaru je Lauretig Francesco (Lurinu) iz Varha. Imeu je 83 liet. Ziveu je no malo u Varhu, no malo u Vidmu ta par hčeri. Pokopali so ga na 16. julija na pokojališču Sv. Pavla (Černetič).

Lepa, debela kopa. Zdaj se jo redkokje vidi, senožeta so neposečene

Malo kopi - kače se bližajo našim hišam

Mi, ki živimo doma, smo že navajeni videt opuščeno, ki je okuole naših vasi, po naših njivah in senožetih. Naši emigranti, ki so se varnili za kratek počitek u naše vasi pa se žalostno ogledujejo po zapuščenim puoju in senožetih.

Srečjali smo starega parjatelja Valentina, ki živi že puno ljet v Belgiji. On nam je povjedu na kratko, kar čuje u sarcu an usi tajšni ku on. Jau nam je:

«S Petram, ki živima in djelama u Belgiji, sma paršla kupe na odpočitek damu. Oba sma doma iz rečanske doline. Po dolini, po planjah videš še obdjelano puoje, sjerak, krompir, grah in še kaj drugega. Kadar se pa no malo uzdigneš, na adni an drugi strani rjেকে, ne ušafaš vič starih stazi in poti. Use je zaraščeno, visoka trava ti sega do vratu in ti ne pusti naprej. Žalostno sma gledala s Petram po teli zapuščenosti. Kakuo je blu use posječeno in očejeno, kadar sma bla mi dva mlada doma, sada pa jo ni videt še kope ne. An dan sma pustila s Petram avtomobile doma. Šla sma do senožet, ki se imenuje Doble. Kumi sma parplezla do gor. Po usjerode garmovje, arbida, laž in visoka trava. Videla sma puno kač in modrasu. Potlè smo doma zvjedeli, da jim siljo u hišo, u kambro, pod pastejo... Kadar sem videu po useh senožetih visoko travo, sem jau parjatelju Petru, da se ušafama popudne na Laze, u dolini. Jau sem mu, naj gre po senožetih in naj zašete je nove kope od sena. Za usako novo kopo sem mu obeču an litro vina. Petar ni teu sparjet mojega pred-

loga (proposte). Odguoriu mi je, da bi se trudu zastonj. Ker ni novih kopi, bi tarpju žejo, če bi čaku na moje vino».

Žalostno, res žalostno je gledat našo puščavo, je zaključiu Valentin svoje utise, ki jih je dobiu ob letošnjih počitnicah doma.

DREKA

Te duji prasci u Dreki delajo veliko škodo

Merjasci (cinghiali) delajo po polju dreških vasi veliko škodo. Posebno jim gre u slast krompir, kar je, pruzapru, narbuojši pardjelak Dreke.

Te duji prasci so «preoral» že dost posjanih njiv. Jagri, ki jih je puno u Dreki, jim ne morejo, pa tudi jim ne smejo do živega.

Predsednik jagarske rezerve, Renzo Gus iz Zavarata, je napravu svoje korake do kompetentnih oblasti in jim je obrazložu. kajšno je stanje. Zaproso je, da bi dali dovoljenje jagrom, da bi lahko streljali na merjasce, na krajih, ki so posajeni s krompirjem in drugim pridelki. To dovoljenje je paršlo prepoznano. Zmjeraj po briganju predsednika rezerve, je pregledala oškodovane kraje posebna komisija u spremstvu deželnega jagarskega varuha. Komisija je ugotovila parbližno dva milijona lir škode.

Upamo, da bojo to škodo plačjali dreškim kumetom.

DVE POROKI

Soboto 22. julija sta se poročila v cerkvi Marije Devi-

AŽLA

Al bo industrija, al bojo njive za sierak?

O velikem problemu, ki je pred Nediško Gorsko Skupnostjo (Comunità Montana Valli del Natisone), pred špetarskim komunom in pred Ažlo, smo že pisali. U plan za industrijalizacijo je uzeu špetarski komun najleuš planjo, narbuojš njive kumetom iz Ažle.

Kaj naj rečemo o tem problemu mi, ki smo se zmjeraj tukli za industrijalizacijo naših dolin, da bi imjeli naši djelovci djelo doma?

Ponovimo tuo, kar smo že rekli, kar smo že pisali lansko ljetu: smo saldu za industrijalizacijo, da bojo djelali naši ljudje doma, a brieme «špeža» za to industrijalizacijo ne sme pasti samo na rame male skupine kumetov iz Ažle. (Spese), tuole brieme ga muora zadjet na rame usa naša skupnost

(comunità) in ne samo naša skupnost.

Lahko kritiziramo špetarski komun in gorsko skupnost, da so zbrale narbuojše njive, ki so dajale ažlskim kumetom kruh in polento, da bi bli lahko zbrali prostor za industrijsko cono, kjer je svjet manj rodoviten.

Ce pa sada se ne more drugače, naj se plačja kumetom pošeno odškodnino, ne po taužent al pa 800 lir za kvadratni meter, pač pa, kar zemlja u resnici velja. Po drugi strani pa je treba garantirat tistim družinam, ki pridejo ob zemljo, da bojo njih sinovi parvi dobili djelo u fabrikah, ki bojo postavjene. Mislimo, da bi se lahko na tako vižo premagale use težave in se hitro pozitivno rešilo problem.

NEME

Po preiskavi videmske province fabrika ICFI u Nemah onečuje reko Ter

Pred dvema leti so videli ljudje v reki Ter, blizu Zompittije, veliko število rib z obrnjenim trebuhom. Bile so mrtve. Nekateri so celo govorili takrat, da je mogoče skrivna smrt toliko rib v Teru povezana s potresom. Videmska provinca pa je uvedla preiskavo. Rezultati te preiskave spravljajo sedaj pod obtožbo fabriko ICFI v Nemah, fabrika farmacevtskih izdelkov. Ta fabrika je nevarna, ne samo za ribe, pač pa tudi za ljudi.

Za tistega, ki ne ve, naj povemo, da daje Ter vodo raznim furlanskim občinam, za ozemlje, na katerim živi nad 120 tisoč ljudi. No, fabrika, ki zaposluje približno 60 ljudi in je malo domačinov, jemlje vodo prav iz iste plasti, na istem mestu, ki jo «srka» vodovod za furlanske občine, škodljive ostanke, žlindro pa se ne ve kam odmetovajo. Morda tudi v Ter. Dejstvo je, da so morali že enkrat zapreti vodovod za Reano in Povoletto.

Sedaj, kar se more najmanj zahtevati od gospodarjev te farmacevtske tovarne, je to, da čimprej postavijo preventivne in protektivne naprave, če hoče še dalje obratovati na tem kraju, da ne bo spravljala v nevarnost ljudi in stvari.

SV. LENART

Kadar je šu daž, ku da bi ga s škafram liu, je manjkala voda po hišah

Pred kratkim so imeli zlo velike težave zavoj pomanjkanja vode u nekaterih vaseh našega komuna. Zavoj pomanjkanja vode so tarpjele posebno Podutana, Gorenja Mjersa, Skrutovo, Čemur in Dolenja Mjersa. Velik čudež je, da je manjkala voda pru u tistih dnevih, ko je narbuj liu daž in ko so nam povodnje tjele odnest njive.

Stvar se lahko zastop. Po telih vaseh gre voda po starim vodovodu (akvedotu) in lorovi so popokal. Našemu komunu ni manjkala dobra volja, saj je hitro pošju tehnike na djelo, da bi odkrili okvare (guasti) na vodovodu. Tehniki so za silo postrojili vodovod in voda je spet paršla, a tuo ni rešitev. Trjeba bo postavit buj debele cevi (tube) in še hitro.

LAZE

Zapustila nas je

Luigia Cicigoi

U sredo 5. julija je za zmjeraj zatisnila oči naša vasnjanka Luigia Cicigoi — šonkina po domače. Učakala je lepo starost. Imela je punih 89 ljet. Ohranili jo bomo u lepim spominu.

Dreka

Je umaru Feletig Giuseppe, star 68 liet, Lukežov iz Ocnegabarda. Je biu oženjen, a ni imeu otruk. Biu je penzionan.

Ohranili ga bomo u ljepem spominu.